

iar în al doilea rând, în subiectele locale și specificul muzicii extraeuropene ce limitează difuzarea creației dincolo de teritoriile naționale.

Dicționarul este structurat în următoarele secțiuni: *Introducere explicativă* a sistemului de prezentare a materialului, a surselor de documentare (muzee, biblioteci, lucrări, autori, colaboratori străini etc.), prezentare *alfabetică* a operelor în *limba rusă* a titlurilor (miezul întregii lucrări), prezentare *alfabetică* a operelor cu *titluri intraductibile* (în limbile latină, italiană, spaniolă etc.), indice de *titluri originale* cu corespondentul în limba rusă, lista *operelor naționale* din U.R.S.S., lista operelor naționale sovietice cu libreturile traduse în limba rusă, lista premierelor de opere clasice *reprezentate după 1901, indice alfabetic* de compozitori: (cu precizarea titlurilor operelor cuprinse în dicționar) și lista *abrevierilor*. Din această succintă parcurgere a sumarului, se desprinde atitudinea fermă a lui Boris Steinpress, de a împrumuta *Dicționarului* un caracter utilitar, informativ, practic, pentru un cerc cit mai larg de cititori.

Autorul a întreprins o vastă și riguroasă investigație științifică pentru depistarea premierelor lirice de pe toate meridianele, fapt care situează *Dicționarul* lui Boris Steinpress printre lucrările lexicografice de referință mondială. Fiecare articol-titlu cuprinde: titlul în limba rusă și în original, genul piesei, anul creației, numele compozitorului, limba de redactare a libretului, numele libretistului, data premierei absolute, orașul și instituția, succinte informații despre subiectul și eroii principali ai opereii.

Muzica românească deține un spațiu amplu, Boris Steinpress dovedindu-se perfect stăpîn pe bibliografia teatrului nostru liric. Nu lipsesc nici operele de sursă românească, realizate de compozitori străini (*Cobzarul* de Gabrielle Ferrari). Sînt menționate creațiile lirico-dramatice ale compozitorilor M. Andreescu-Skelly, C. Bobescu, I. Borgovan, T. Brediceanu, N. Breitan, R. Wagner-Regeny, Victor Gheorghiu, Raul Gunsburg, S. Drăgoi, Nelu Ionescu, C. Castișanu, A. Catargi, H. Kirchner, H. Klee, Paul Constantinescu, G. Cosmovici, M. Mihalovici, Emil Monția, M. Negrea, C. C. Nottara, I. Paschill, U. Pessione, Max Săveanu, I. Hartulary Darclee, S. Horceag, G. Enescu (ordinea alfabetului rus), fiecare creator avînd previzate *toate* operele înfățișate publicului între anii 1901—1940. Este semnificativ faptul, că teatrul nostru muzical apare bine reprezentat în contextul artistic universal, dacă ținem seama, că tradiția genului lirico-dramatic național abia împlinise cîteva decenii de existență.

Dicționarul *Premierele de operă din sec. XX* de Boris Solomonovici Steinpress este o lucrare de certă profesionalitate lexicografică a muzicologiei sovietice, constituindu-se într-un prețios instrument de documentare nu numai pentru specialiști, ci și pentru melomanii atît de numeroși ai teatrului liric.

Viorel COSMA

GLOBUL MUZICAL

Cea de a 13-a *Bienală de muzică de la Zagreb* s-a aflat sub însemnul participării unor „vedete” ale compozisticii contemporane și al sintezelor creațiilor anilor 80. Cele două duzini de manifestări au cuprins 15 prime audiții absolute, 24 de prime audiții în R.S.F.J. și un simpozion teoretic. Această *Bienală*, asemuită ca valoare și extindere cu Festivalul „Toamna la Varșovia” urmărește să fie un for de informare internațională și un cadru de stimulare a creației autohtone. Dintre cei prezenți, presa occidentală i-a reținut, pentru lucrările lor, prioritar, pe următorii: John Cage: „O colecție de pietre” — lucrare interpretată de peste 100 de ab-

solvenți ai școlilor de muzică din Zagreb, amplasați, pe grupe de sonorități în 65 de puncte din sală! Au impresionat combinațiile de culori precum și efectele datorate distanțelor dintre grupurile de interpreti. Berio și Penderecki și-au dirijat ei înșiși lucrările: primul — „Muzică funebră pentru Cathy Barberian”, „Folk Songs” și Simfonia iar al doilea — Concertul al 2-lea pentru violoncel (avîndu-l ca solist pe Boris Pergamenschikov) și Simfonia a 2-a (scrisă în 1960, dedicată lui Zubin Mehta). Au mai fost prezenți Xenakis, Globokar, Dieter Schnebel, Logothetis iar dintre autohtoni se pare că cel mai mare succes l-a înregistrat Milko Kelemen cu un excelent concert pentru violoncel și orchestră, interpretat cu strălucire de tinăra Xenia Jankovic.

În *Chile*, talentatul pianist Roberto Bravo (a studiat cu Claudio Arrau la New York, apoi la conservatoarele din Varșovia și Moscova, la ora actuală prezență frecventă în multe centre muzicale ale lumii) și-a asumat o misiune de înaltă conștiință: apropierea unor mase cit mai largi de oameni de muzică cultă. O face, organizînd concerte pretutindeni în țară cu programe în care cîntă el și colaborează oameni din teatru și poezie — gîndul ne-a dus la seratele organizate de Iosif Sava —, programe în care se cîntă multă muzică cultă dar și prelucrări din folclorul chilian, care au o aderență din ce în ce mai mare.

★

Săptămînalul SONNTAG din R.D.G. a consacrat o pagină întreagă activității violonistului *Victor Tretiakov*, devenit în ultimii doi ani și dirijor al Orchestrei de cameră a Uniunii Sovietice. Dorința orchestrei de a-l avea la pupitrul pe Tretiakov și nevoia interpretului de „a aborda muzica la nivelul tuturor instrumentelor, de a se apropia mai mult de creația contemporană — pentru vioară, repertoriul contemporan de calitate este redus — sînt mobilurile noii ipostaze a lui Tretiakov. Dacă acestor activități le adăugăm și pe aceea de șef de catedră la clasa de vioară la Conservatorul din Moscova unde îndrumă personal cîteva dintre talentele care abundă acolo, avem măsura anvergurii spiritual-artistice a acestei personalități.

★

La Festivalul internațional de la *WIESBADEN Opera din Sofia* a fost prezentă cu două spectacole „Kneazul Igor” — bine primit de presa de speicalitate și de public mai cu seamă datorită virtuților vocale în primul rînd ale basului Stefan Elenkov și apoi ale sopranei Mari-Kirkorova — și cu „Cocoșul de aur” de Rimski-Korsakov unde s-a remarcat soprana Elena Spianova. Dar, mai presus de aceștia, a fost elogiat corul Operei din Sofia, care a făcut să fie uitate insuficiențele regizorale ale spectacolelor, se comentează în *Süddeutsche Zeitung*.

Se fac pronosticuri în legătură cu dirijorul care urmează în următorii ani să preia conducerea Filarmonicii din *Berlinul Occidental*. „Numai acel dirijor, care în afara concertelor stagiunii, va asigura și o maximă difuzare pentru înregistrările care le va face cu această orchestră — comentează *Süddeutsche Zeitung* — va intra în discuție pentru funcția respectivă. Pentru că, pe parcursul colaborării cu Karajan, orchestra a făcut cu acesta peste 250 (!) de înregistrări, altfel spus, a fost o epocă de mare eficiență cultural-propagandistică dar și economică. Prin această prîsmă se judecă recenta semnare a contractelor de colaborare între casa de discuri Deutsche Grammophon din Hamburg și Filarmonica berlineză. Pentru prima dată, unul din contracte, pe cinci ani, prevede înregistrări cu Abbado, Giulini, Levine și alții dintre care, prin urmare, se va desemna urmașul lui Karajan, pare-se, în funcție de difuzarea discurilor respective. Deci, lumea este în așteptarea discurilor care se vor înregistra digital de Karajan (simfoniile de Brahms, *Missa Solemnis* de Beethoven,

lucrări de Debussy și Ravel) dar, mai cu seamă a discurilor celorlalți dirijori anunțați, ca de pildă a Simfoniei a 2-a de Ceaikovski și a Simfoniei în re minor de Franck cu Giulini, a Simfoniei cu orgă de Saint-Saëns cu Levine etc.

★

Cu aproape 30 de ani în urmă, la festivalul „Săptămânile festive ale Berlinului” (Occidental) se prezenta, sub bagheta lui Hermann Scherchen cea de a

două operă scrisă de Henze, „Regele cerb” într-o versiune scurtată, la sugestia dirijorului. Atunci, comentariile au așezat lucrarea alături de „Wozzeck”, ba chiar alături de opusurile strausiene. Recent, Opera din Stuttgart a prezentat versiunea inițială a „Regelui cerb” și cotidienele germane nu conțin decât elogia creația lui Henze, „un festin al fanteziei”, un „compedium al științei cîntului”.

Corina JIVA

Marea muzică și discul la Montreux

Fără îndoială, cînd evocăm imaginea orașului elvețian Montreux, este imposibil ca amintirea să nu cheme dinții peisajul mirific al creștelor mindre și de o perfecțiune aproape ireală ce par că străjuiesc marele lac Lemman. Totuși, de-a lungul ultimelor patru decenii cel puțin, statura *culturală* a acestui centru a tîns să devină nu mai puțin impunătoare și numeroase congrese, sesiuni și festivaluri sînt adăpostite de ademenitoarea cetate a turismului helvetic. Poate că cel mai prestigios este chiar Festivalul de muzică de la Montreux-Vevey (al doilea orașel este un fel de prelungire a primului, dar cu individualitatea sa bine profilată), care la aniversarea a 40 de ani este suficient să amintească numele personalităților perindate în concertele lui pentru a impune respect și afecțiune melomanilor de pe întreg globul. În caietul-program festiv, prima fotografie îl înfățișează pe Paul Hindemith la pupitrul dirijoral, iar în fața pianului solist pe Clara Haskil. Dealtfel, numele pianistei românce, care în anii grei ai războiului a găsit adăpost pe aceste meleaguri este venerat — și la Vevey se desfășura, în zilele de sfîrșit de august și început de septembrie, tradiționalul concurs internațional ce îi poartă numele.

În ultimii ani, după ce soții René și Nicole Klopfenstein au condus mult timp Festivalul din Montreux, direcția artistică a fost preluată de un muzician din generațiile noi, Yves Petit de Voize, secundat îndeaproape de Bernard de Bonnerive și prezența lor are darul de a insufla sînge proaspăt în trupul prestigioasei serbări muzicale. Există, în momentul de față, o tendință urmărită cu consecvență ca, respectînd atașamentul față de tradiție al oficialităților și publicului caracteristic din Montreux, să se aducă treptat și muzica contemporană la locul care i se cuvine în cadrul unui Festival de prestigiu european și mondial. Să nu uităm că numele pomenite cu cea mai mare evlavie pe aci sînt cele ale compozitorului Igor Stravinski și dirijorului Ernest Ansermet (mare promotor al artei vremii sale) — și că asemenea embleme se cuvin onorate și continuate. Dozajul trebuie alcătuit însă cu o mare finețe, cu simț al nuanțelor — și trebuie să recunoaștem lui Yves Petit de Voize asemenea calități de tact primordiale pentru conducătorul unei reuniuni artistice urmărite cu consecvență, pasiune și exigențe foarte felurite de oa-

meni de cultură și melomani din multe straturi.

Nathan Milstein — violonistul de legendară aură, se numără printre constantele de prestigiu ale Montreux-ului și ediția din acest an a Festivalului s-a deschis la 22 august printr-un recital al său, realizat în compania pianistului Georges Pludermacher (o personalitate el însuși, după opinia colegilor critici prezenți la Montreux, recitalul său Debussy înregistrat pe disc fiind unul din cele mai senzaționale ale domeniului). La 81 de ani, Milstein și-a păstrat atribuțiile unei naturaleși violonistice uimitoare, este unul din acei maeștri înnăscuți ai instrumentului meniți să perpetueze pasiunea pentru o artă descinsă din cele mai nobile surse și care își dobîndește mereu noi semnificații, odată cu trecerea timpului. Milstein nu este numai ultimul dintr-o serie de aștri incomparabili ai viorii, ci un muzician cu puncte de vedere originale, întemeiate pe parcurgerea întregului repertoriu al instrumentului său și pe care le expune într-un pasionant interviu, publicat de revista *L'Âme et la Corde* (sufletul și struna), în care îl citează pe George Enescu pentru a-și justifica și întări unele poziții artistice față de anumite lucrări ale marelui repertoriu. Cîntul lui Milstein se caracterizează printr-o fluentă perfectă, printr-o anumită maleabilitate care nu detașează răspicat contururile operei interpretate ci le consideră ca integrate, ca de la sine înțelese. Dacă în Bach (*Chaconne*) ne-am obișnuit totuși cu o mai mare strictețe, este revelatoriu să ascultăm *Sonata a III-a, în re minor*, de Brahms, într-o versiune romantică în tot înțelesul cuvîntului. Milstein legitimează și transcripții violonistice după *Nocturne* de Chopin prin cantabilitatea lor aproape vocală, iar *Capriciile* de Paganini sînt, pentru odată, parcurse cu lejeritate și fără sublinierea ostentativă a dificultăților lor.

Bine înțeles, de mare atenție din partea publicului Festivalului se bucură formațiile orchestrale. Prima pe care o ascult este o orchestră de cameră, intitulată „Orpheus”, din New York, alcătuită exclusiv din instrumentiști tineri și cîntînd fără dirijor. Lucrul poate fi spectaculos, dar *Simfonia nr. 44 în mi minor*, „*Funebra*” de Haydn ar fi profitat fără îndoială de pe urma unei baghete și mai cu seamă a unei competențe stilistice superioare. În schimb, *Serenada nr. 2 în la major* de Brahms sună mult mai expresiv și